

ЕКОЛОГІЧНА СЕРТИФІКАЦІЯ ТА МАРКУВАННЯ: ГОЛОВНІ АКЦЕНТИ ДЛЯ СПОЖИВАЧА

Сучасний ринок продукції пропонує безліч товарів різного призначення та якості. Однак більшість споживачів надають перевагу саме екологічним продуктам, які пройшли відповідну сертифікацію та мають відповідне маркування. Це зумовлено тим, що сучасна людина піклується про власне здоров'я та турбується про стан оточуючого середовища

Екопродукцією може вважатися будь-який продукт, товар, матеріал чи виріб із поліпшеними екологічними характеристиками, що встановлені відповідним екологічним стандартом.

Екологічне маркування – твердження, у якому зазначені екологічні продукції. Воно має широку сферу застосування: від харчових продуктів, промислових товарів, будматеріалів до об'єктів нерухомості та послуг. Загальні принципи та методи його застосування викладено в міжнародних стандартах серії ISO 14020 «Екологічні марку-

вання та декларації». Маркування І типу (згідно ISO 14024) передбачає встановлення на кожну категорію продукції екологічних критеріїв для оцінювання її переваг, право на застосування екологічного маркування надається третьою стороною (органом з оцінки відповідності) за результатами оцінювання.

Екологічне маркування застосовується для інформування споживача в стислій і доступній формі про перевірені та підтвержені характеристики та/або переваги об'єкта маркування відносно впливів на стан довкілля і здоров'я людини. Право

на застосування екологічного маркування, що вказує на загальну перевагу, надається виключно відносно екологічно сертифікованої продукції за схемою згідно з ДСТУ ISO 14024, що є орієнтиром для кінцевого споживача, замовника, орієнтованого на більш безпечну продукцію з поліпшеними функціональними та екологічними характеристиками.

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Метою сертифікації є надання впевненості всім зацікавленим сторонам, що об'єкт сертифікації відповідає екологічним критеріям, що встановлюють показники поліпшених екологічних характеристик і впроваджуються як стандарт системи екологічної сертифікації та маркування. На кожну категорію продукції або послуг розробляється окремий стандарт.

Оцінка відповідності вимогам такого стандарту потребує незалежного оцінювання, яке має право здійснювати компетентний орган з оцінки відповідності із залученням кваліфікованих експертів та аудиторів. Оцінюється готовий продукт та його життєвий цикл: складники, технологія виробництва та пов'язані з нею впливи на довкілля, пакування, умови зберігання, транспортування та утилізації.

У разі, якщо відповідність екологічним критеріям підтверджена, видається екологічний сертифікат, який є підставою для укладання угоди між його користувачем (власником бренду) та органом з оцінки відповідності на надання права застосування екологічного маркування І типу.

Згідно з ISO 14024 екологічні твердження про переваги продукції можуть бути подані у формі:

– знаку екологічного маркування, що належить на законних правах органу з оцінки відповідності (під

15 березня світ відзначив День захисту прав споживачів, у річницю виступу Президента США Джона Кеннеді в Конгресі 1961 року, під час якого він озвучив чотири головні права споживача:

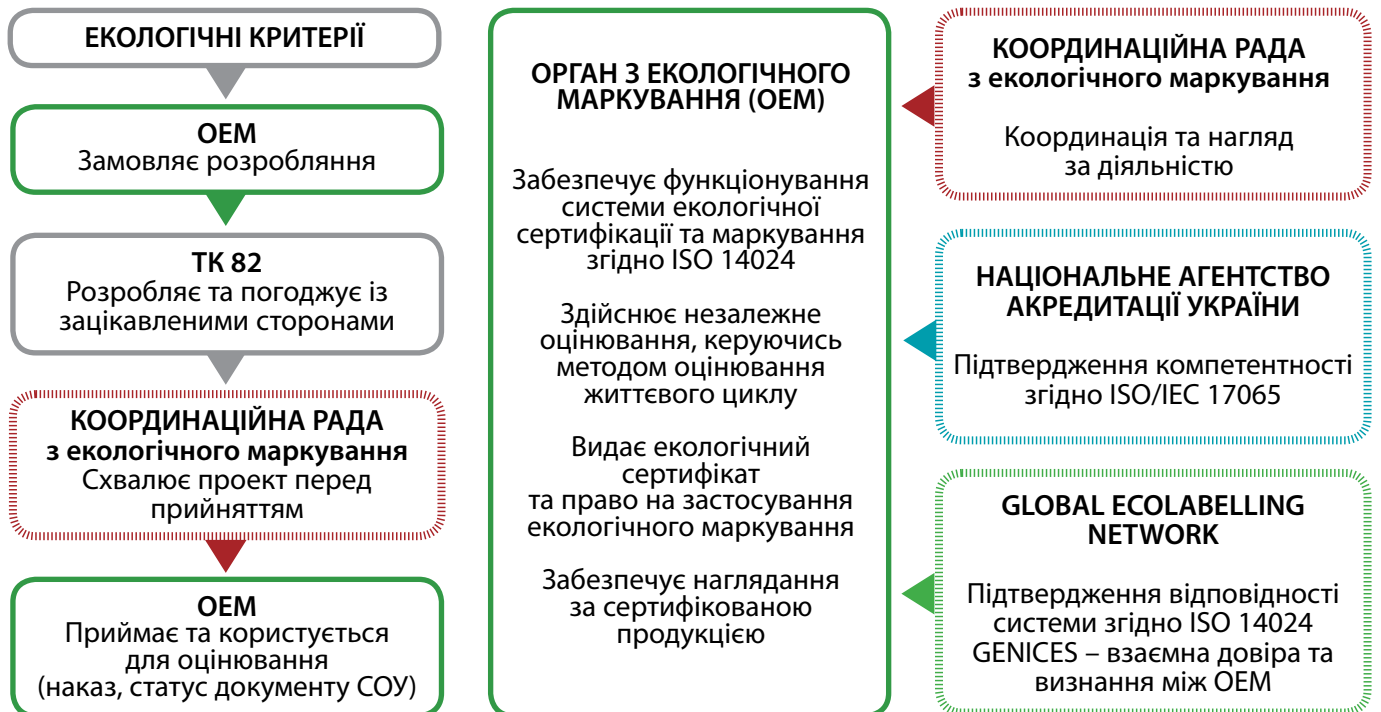
- 1) право на безпеку;
- 2) право на якість товарів і послуг;
- 3) право на правдиву інформацію про них;
- 4) право захищати свої споживачькі претензії в суді.

Всесвітня організація союзів споживачів, організована в Нідерландах у тому ж році, офіційно закріпила ще чотири пункти:

- 1) право на відшкодування збитків;
- 2) право на споживачьку освіту;
- 3) право на задоволення базових потреб;
- 4) право на здорове довкілля.

Будьте уважні, купуючи продукцію, пам'ятайте про свої права!

СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ ТА МАРКУВАННЯ В УКРАЇНІ ЗГІДНО З ISO 14024 (ЗНАК ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКУВАННЯ «ЗЕЛЕНИЙ ЖУРАВЛИК»)

Орган з екологічного маркування (ОЕМ) – орган, який видає екологічний сертифікат та є стороною Угоди на право застосування екологічного маркування, укладеної між ним та користувачем.

Технічний комітет стандартизації (ТК) – форма співробітництва заінтересованих юридичних та фізичних осіб з метою організації й виконання робіт з міжнародної, регіональної, національної стандартизації у визначених сферах діяльності та за закріпленими об'єктами стандартизації. Функції секретаріату ТК з 2005 року здійснює Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління.

Координаційна рада з екологічного маркування – незалежний колегіальний дорадчо-наглядовий орган, який забезпечує участь усіх зацікавлених сторін у розгляді екологічних критеріїв, розроблених згідно з ISO 14024.

Національне агентство з акредитації України (НААУ) – національний орган з акредитації України, основними функціями якого є акредитація органів з оцінки відповідності та контроль за відповідністю акредитованих органів вимогам акредитації.

Global Ecolabelling Network (GEN) – міжнародна асоціація, що об'єднує системи екологічної сертифікації та органи з екологічного маркування згідно з ISO 14024.

знаком екологічного маркування обов'язково має бути зазначений номер екологічного сертифіката);

– фраз, які вказують на певну екологічну перевагу об'єкта сертифікації, валідованих органом сертифікації.

РОЗРОБЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КРИТЕРІЇВ

В Україні екологічні критерії розробляються робочими групами, створеними національним технічним комітетом стандартизації ТК 82 «Охорона довкілля». До складу робочих груп залучаються провідні експерти галузі, технологи, екологи.

Перша редакція розробленого стандарту проходить публіч-

не обговорення. Після цього вона доопрацьовується та виноситься на розгляд Координаційної ради з екологічного маркування. Рішення про схвалення стандарту приймається простою більшістю голосів членів Координаційної ради.

Після схвалення, екологічні критерії впроваджуються як стандарт системи екологічної сертифікації та маркування згідно з наказом про прийняття. Переважно такі стандарти розробляють шляхом гармонізації з екологічними критеріями європейських регіональних програм екологічного маркування, тобто програми ЄС (Ecolabel EU), північних країн Європи (Nordic Swan) або

інших сертифікаційних систем, що мають міжнародне визнання.

ЗЕЛЕНИЙ ЖУРАВЛИК

У цілому український ринок екопродукції не задовольняє споживчий попит. Винятком є мийні засоби, лакофарбові матеріали та теплоізоляція різних типів, що представлені в асортименті екологічно сертифікованої продукції, переважно за доступною ціною. За рештою категорій вибір екопродукції українського виробництва дуже обмежений. Імпортовані товари і вироби поставляються переважно з країн Європи й суттєво дорожчі у порівнянні з продукцією українського товарови-

ЗНАКИ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКУВАННЯ

Програми екологічного маркування функціонують у більш ніж 50 країнах світу. Близько 80% з існуючих екомаркувань об'єднані в GEN (The Global Ecolabelling Network, GEN) - Всесвітню Глобальну Мережу Екомаркування. Її метою є поширення інформації щодо значення і переваг застосування екомаркування, а також забезпечення їх взаємного визнання.

Безпідставне застосування екологічного маркування на етикетці, рекламних матеріалах у ЗМІ, зокрема у формі тверджень як: «еко», «екологічний», «натуральний», «дружній до природи», «екологічно безпечний», «зелений», «екологічно чистий» та подібні є неправомірними і вводять покупця в оману.

робника. Міжнародна торгівля, економічний та інноваційний розвиток і подальші заплановані реформи, безперечно, будуть сприяти розвитку цього ринку в Україні.

ДОСВІД ІНШИХ КРАЇН

За даними дослідження Евробарометру (міжнародного про-

екту регулярних опитувань громадської думки, що здійснюється під егідою Європейської Комісії) 2016 року, 26 % європейських виробників пропонують екологічно сертифіковані товари й послуги. 77 % споживачів готові платити більше за екопродукцію та послуги, якщо будуть упевнені в тому, що вони

дійсно є такими, тобто мають відповідний сертифікат і маркування.

Для прикладу розглянемо досвід Азійсько-Тихоокеанського регіону, який не відстає від тенденцій розвитку ринку екопродукції в Європі, а в деяких країнах навіть випереджає її.

Так, законодавство Японії, КНР (Китай), Республіки Корея,

Таблиця 1

**Показники максимально допустимого вмісту ЛОС
у лакофарбових матеріалах згідно з OEM 08.002.12.019¹**

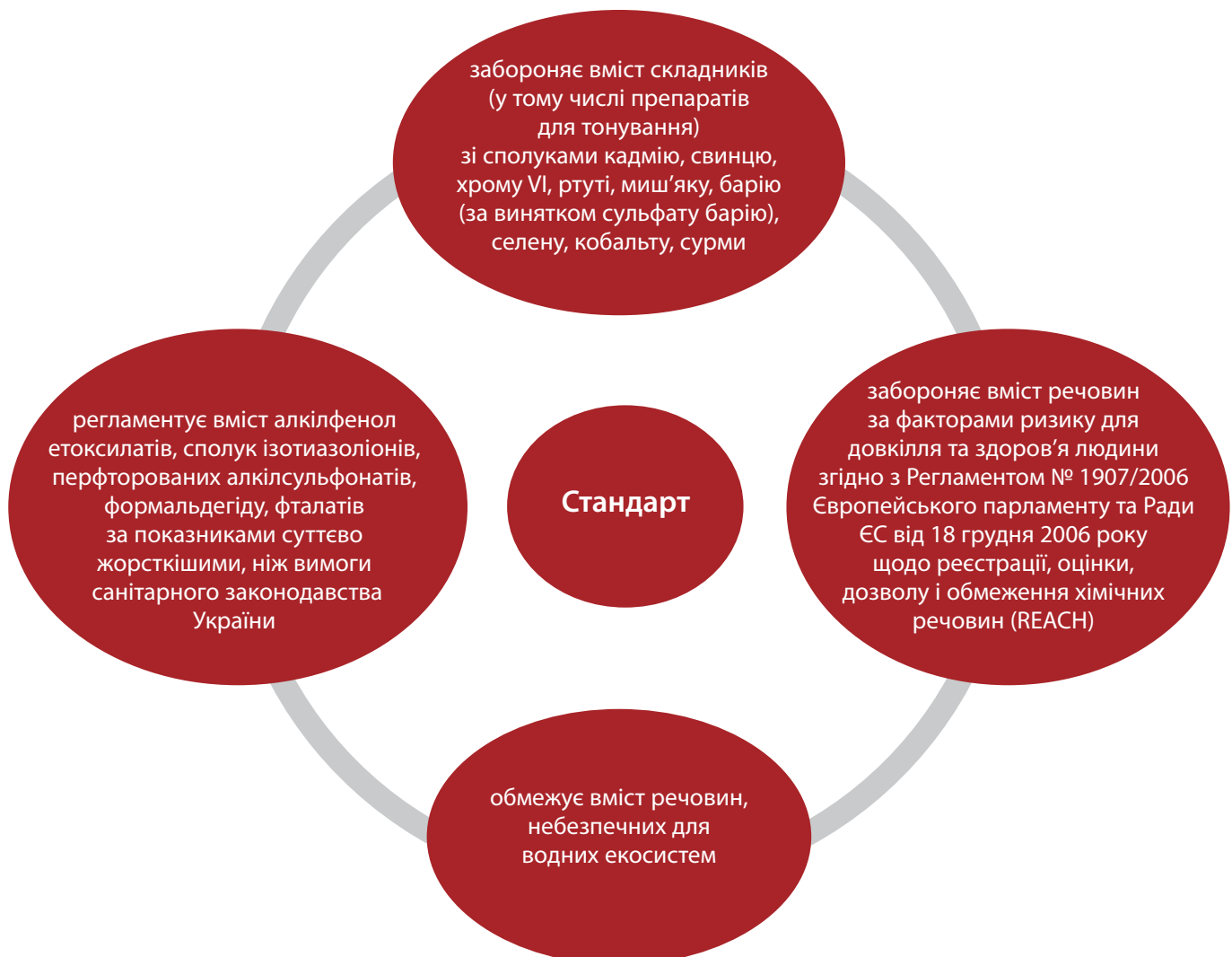
Класифікація лакофарбових матеріалів	Вміст ЛОС, г/л
Матові для внутрішніх робіт (стіни, стеля, блиск < 25–60°)	15
Глянцеві для внутрішніх робіт (стіни, стеля, блиск > 25–60°)	60
Ґрунтовки для дерева чи металу для внутрішніх робіт	90
Лаки та покриття для дерева чи металу для внутрішніх робіт	75
Морилки для дерева для внутрішніх робіт	75
Ґрунтовки	15
Зв'язувальні Ґрунтовки	15
Однокомпонентний закріплювач для зміцнення покриття	100
Двокомпонентний закріплювач для зміцнення покриття підлоги	100
Декоративні покриття	90

Республіки Китай (Тайвань), Сінгапуру і Гонконгу ще з початку 2000-х років вимагає закупувати за державні кошти виключно екопродукцію. Як критерії відбору застосовуються переважно екологічні критерії систем екологічної сертифікації та маркування згідно з ISO 14024, іноді – органічні стандарти. Продукція, що не відповідає вимогам таких критеріїв, не може закупуватися за державні кошти. Наприклад, у Китаї чи Тайвані учасник конкурсних торгів навіть не зареєструє пропозицію, не зазначивши номер екологічного сертифіката на онлайн-платформі публічних закупівель.

Ця вимога зумовлена тим, що, закуповуючи екопродукцію, держави азійського регіону прагнуть:

- стимулювати розвиток інновацій та технологій більш чистого виробництва;
- посилювати інвестиційний клімат для модернізації;

- підвищувати ефективність державних закупівель, закуповуючи більш безпечну продукцію, виготовлену за прогресивними технологіями виробництва;

¹ Екологічні критерії оцінювання життєвого циклу ЛФМ згідно ISO 14024

– зробити внесок у захист довкілля;
– подати гарний приклад для приватного сектора зі сталого споживання для підвищення стандартів якості життя.

Зараз уже 80 % китайців прагнуть споживати дорожчу, але екологічну продукцію, 61 % планує в майбутньому витратити більше коштів на екологічні товари й послуги.

Українські споживачі, як і європейські, прагнуть споживати більш безпечну та якісну продукцію. За даними опитування, 2015 року 82 % українців свідомо готові обирати продукцію з поліпшеними екологічними характеристиками та платити за неї дорожче, у разі якщо будуть впевнені в її перевагах. Готовність купувати таку продукцію незалежно від ціни висловили 25% респондентів, платити на 10 % більше від середньої ринкової ціни – 29 %, на 20% більше – 21 %, і на 30 % більше – 7 %. Не готові переплачувати лише 18 %².

СТАНДАРТ СОУ ОЕМ 08.002.12.019:2014 ЛАКОФАРБОВІ МАТЕРІАЛИ

21–22 лютого 2018 року у м. Ірпінь відбулась щорічна українська лакофарбова конференція ЛАКОКРАСКА. UA®, що є платформою для зустрічей представників бізнес-товариств, які виробляють лакофарбові матеріали та покриття в Україні. Реформа системи національної стандартизації, впровадження управління хімічними речовинами згідно з вимогами законодавства ЄС і міжнародних стандартів, публічні закупівлі й застосування стандартів (зокрема, екологічних), – викликали найбільше обговорень в учасників заходу.

Лакофарбові матеріали представлені в асортименті екологічно сертифікованої продукції, переважно за доступною ціною, і заслуговують уваги.

Екологічні критерії оцінювання життєвого циклу лакофарбових матеріалів обмежує вміст летучих органічних сполук (ЛОС) та інших токсичних речовин на рівні показників екологіч-

них критеріїв програми екологічного маркування ЄС (Ecolabel EU) (табл. 1).

Вимоги до виробництва передбачають дотримання вимог природоохоронного законодавства водночас із впровадженням заходів щодо енергоефективності, мінімізацією викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря та роздільним збором відходів виробництва.

Станом на січень 2018 року прийнято 52 стандарти, що дозволяють оцінити екологічні переваги товарів і послуг різних категорій; 115 чинних екологічних сертифікатів; 978 сертифікованих товарів і послуг

Для виготовлення спожиткової тари заборонено застосовувати полівінілхлорид, полістирол, полікарбонат або інший хлорований чи галогенований матеріал. Тара повинна бути придатною для перероблення й не бути обробленою речовинами, які можуть перешкоджати її переробленню за доступними в Україні технологіями.

Встановлені екологічні критерії переглядають раз на 5 років

Система маршрутів транспортування продукції повинна забезпечувати зменшення обсягів витрат палива, викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря та парникових газів від транспортних засобів.

Відповідність цьому стандарту за схемою згідно з ISO 14024 підтвердили лакофарбові матеріали виробництва ТОВ «Файдал UA», ТОВ «ФАРБИ КОЛОРІТ», ТОВ «Сніжка-Україна», ТОВ «ХЕНКЕЛЬ Баутехнік (Україна)», ТОВ «ВЕМАКО», ПрАТ «ТЕРМІНАЛ-М», ТОВ «Будівельно-технологічний альянс».

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИРОБНИКА

Безпідставне декларування екологічних характеристик чи переваг продукції порушує вимогу статті 15–1 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» (поширення інформації, що вво-

дить в оману). За порушення цієї статті Антимонопольним комітетом України накладаються і стягуються штрафи в розмірі до 5 % від річного доходу за рік, що передував року, у якому виявлено порушення. Станом на вересень 2017 року зафіксовані ознаки введення в оману споживачів шляхом застосування екологічних тверджень понад 200 това-

ривиробниками. За цими фактами ведуться розслідування.

Метою поширення відомостей про екологічні характеристики чи переваги, що вводять в оману, є одержання неправомірної переваги в конкуренції. До нечітких та неконкретних тверджень належить безпідставне застосування тверджень,

що вказують на загальну екологічну перевагу на зразок «еко», «екологічний», «екологічно чистий», «екологічно безпечний», «зелений», «дружній до довкілля», «натуральний» тощо.

Екологічна сертифікація та маркування є орієнтиром для споживача, який прагне споживати якісну й безпечну продукцію, що відповідає його потребам. Навіть у період економічних спадів такий покупець не буде жертвувати якістю та безпекою. Кількість таких людей з року в рік збільшується.

Будьте свідомим споживачем – знайте свої права, купуйте безпечні товари та бережіть довкілля!

Світлана БЕРЗІНА,
заступник голови технічного
комітету стандартизації
TK 82 «Охорона довкілля»,
координатор проекту ЄС-EaP GREEN
«Впровадження сталих публічних
закупівель в Україні»

² За даними опитування українських споживачів 2015 року у рамках програмної діяльності ПРООН в Україні (торговельні мережі «Епіцентр», «BILLA», 1500 респондентів).